

Lihaveiste valiku seminar

Eesti Lihaveisekasvatajate Selts

November 2016

Garner Deobald

Geneetiline valik

Pullide valiku tähtsus

- **Pullide valikul on ülisuur panus karja geneetilisele parendamisele**
- **Üks pull panustab karja geneetiliselt rohkem kui iga lehm oma toodanguga**
- **Täiskasvanud pullilt võib saada 25 või enam järglast aastas, aga lehm poegib korra aastas**

Geneetiline valik

Pullide valiku tähtsus

- **Hea aretusplaan – kasulik nii lühi- kui pikaajaliste eesmärkide seadmiseks**
- **Pühendage piisavalt aega valiku prioriteetide defineerimisele**
- **Pange plaan kirja ja tehke nimekiri oma lehmakarja lühi- ja pikaajalistest eesmärkidest**
- **Eesmärgid – hästi defineeritud, saavutatavad ja kontrollitavad igal aastal**

Geneetiline valik

Millest alustada?

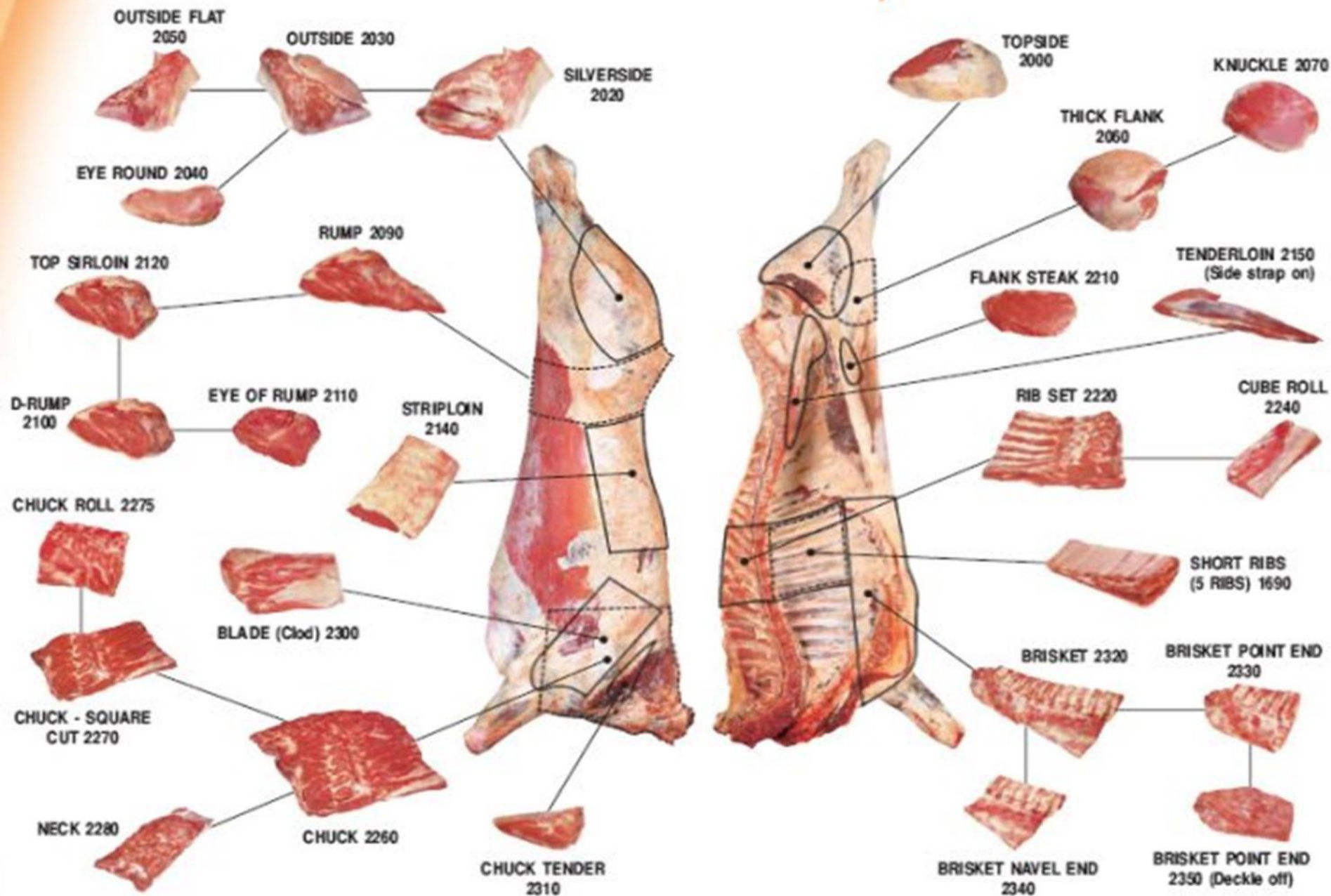
- Hinda oma hetkeseisu sektoris

Küsi endalt?

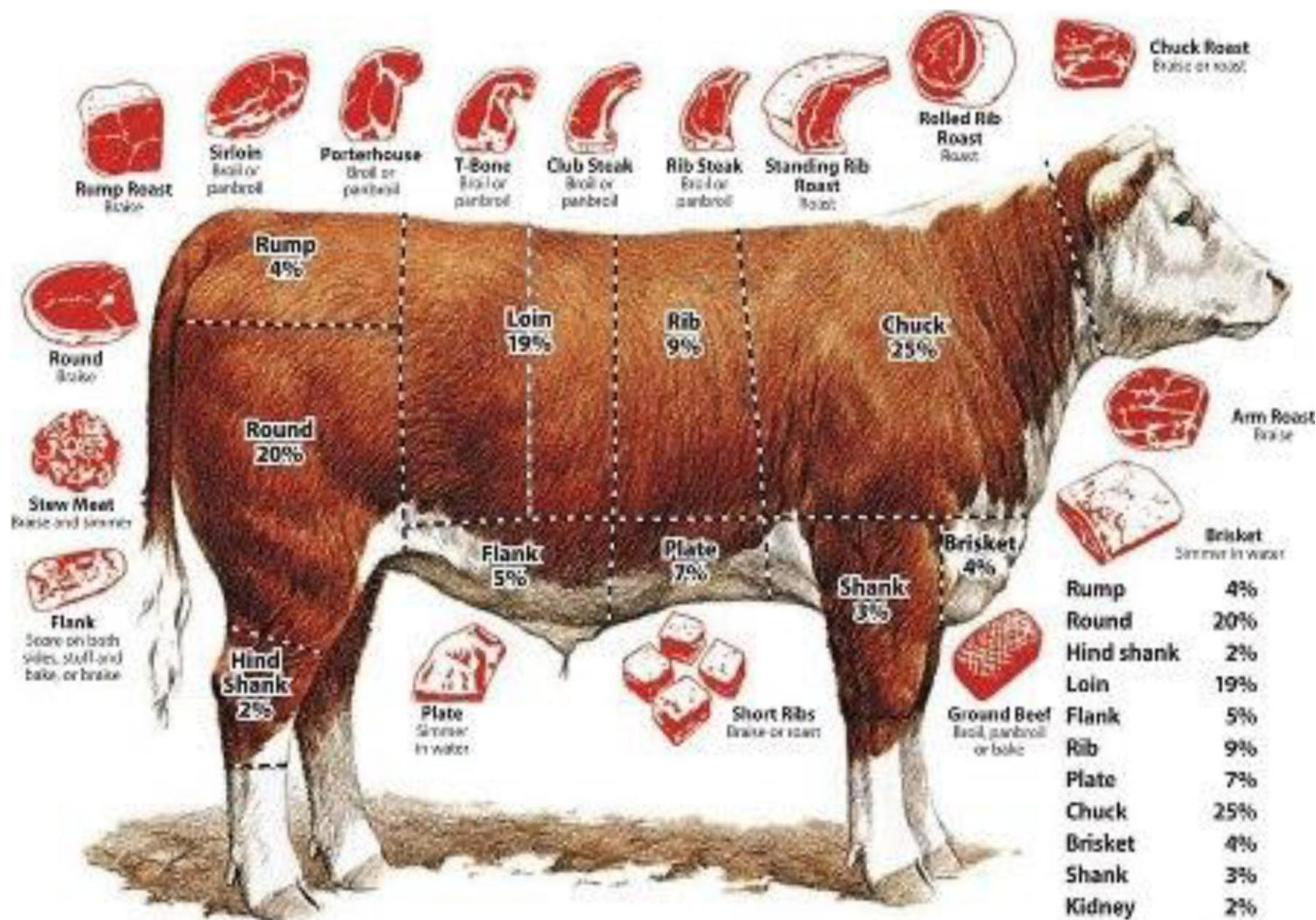
- Millisele turule ma tootma hakkan?
- Mis tüüpi karja ma hakkan tootma?
- Milliseid tunnuseid/omadusi ma pean valima vajalike muutuste tegemiseks?
- Tunnuste päritavus on varieeruv

Beef Primal Cuts

Õige pulli valik

- **Määra kindlaks oma karja olukord jõudluse ja kasumlikkuse osas**
- **Parendamist on raske teha ilma olukorda teadmata**
- **Anna endale aru oma lehmakarja tugevustest ja/või nõrkustest**
- **Hinda jõudluse andmeid, karja keskmisi, toodangu hinda ja tuluallikaid**
- **Stardipositsioon kergendab geneetilise parendamise eesmärkide seadmist**

Õige pulli valik

Pullide valiku tähtsus

- Tunnuseid võib grupeerida järgnevatesse kategooriatesse:
- kasv ja toodang
- emapoolsed tunnused
- taastootmise tunnused
- karkassi tunnused
- karjaspüsimise ja kohanemise tunnused
- sobilikud tunnused

Õige pulli valik

Majanduslikust vaatevinklist

- **SIGIVUS – lihatõugu lehmade taastootmine on kõige tähtsam tunnus**
- **Võõrutuskaal ja aastase looma kaal on samuti äärmiselt tähtsad**
- **Karkassi tunnused on vähim tähtsad lehma/vasika kasvatajale rahalises perspektiivis**

Õige pulli valik

Visuaalne hindamine

- Paljusid lihaveisekasvatatajale tähtsaid tunnuseid saab hinnata visuaalsel vaatlemisel. Siin mõned näited (mitte kõik):
- dispositsioon, sarved/nudi, värvus, lihastik, kere sügavus, kehaehitus, nabapiirkonna nahk (ingl. k . *sheath*) ja munandite areng ...

Õige pulli valik

Veatu kehaehitus

- **Efektiivsel aretuspullil peab olema veatu välimik**
- **See tähendab, et ta peab valutult ja mugavalt liikuma ning liigesed, millele lasub keharaskus, oleksid õige nurgelisusega**

Õige pulli valik

Visuaalne hindamine

- Ole hindamises süstemaatiline
- Näide:
- Alusta peast, siis kael, lott, õlaosa, esijalad
- Edasi vaatle kõhualust, siis munandid ja tagajalad
- Liigu üles: päraluunukk, puusanukk, siis seljajoonele ning tagasi õlaosale ja kaelale

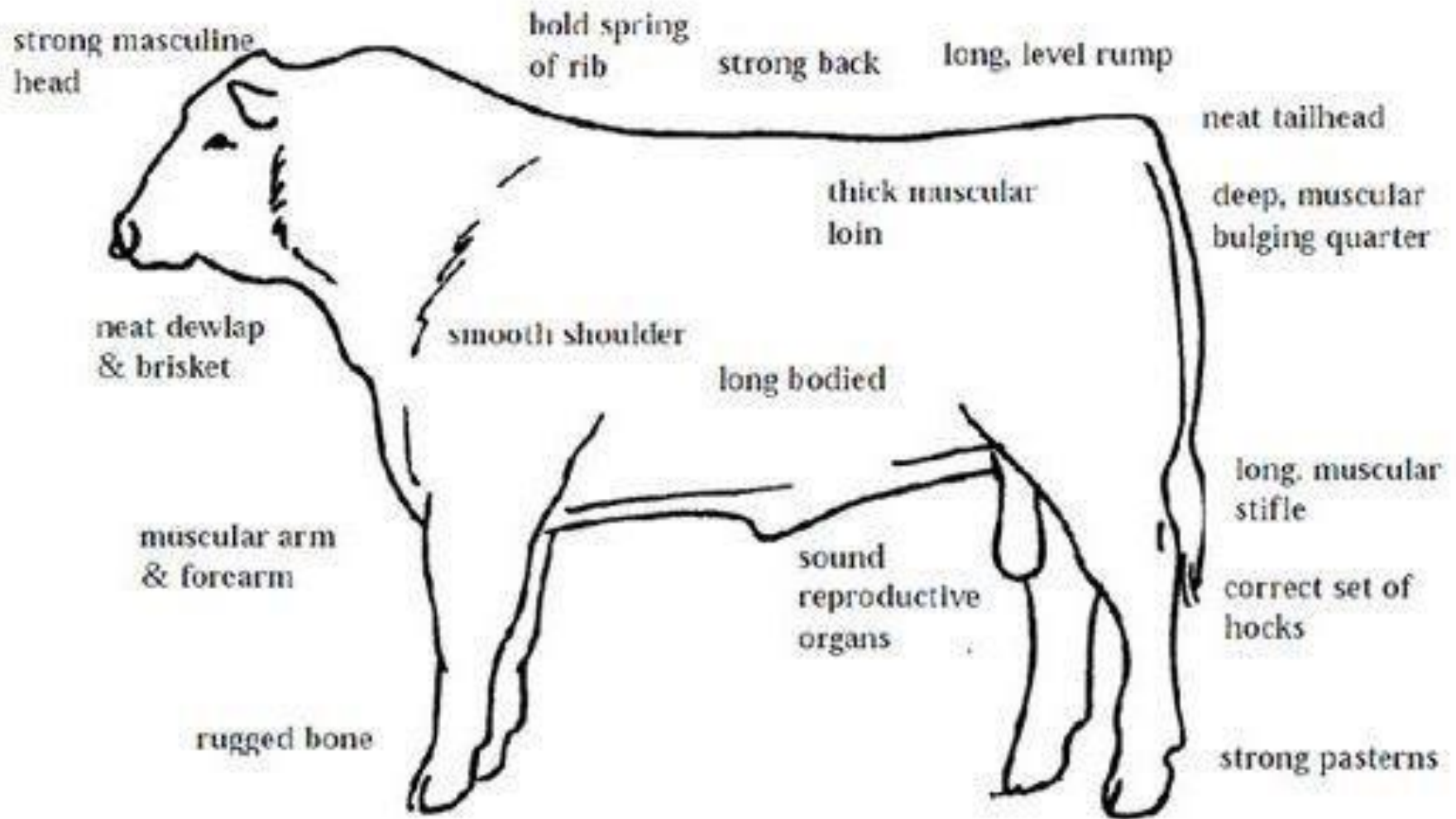
Õige pulli valik

Visuaalne hindamine

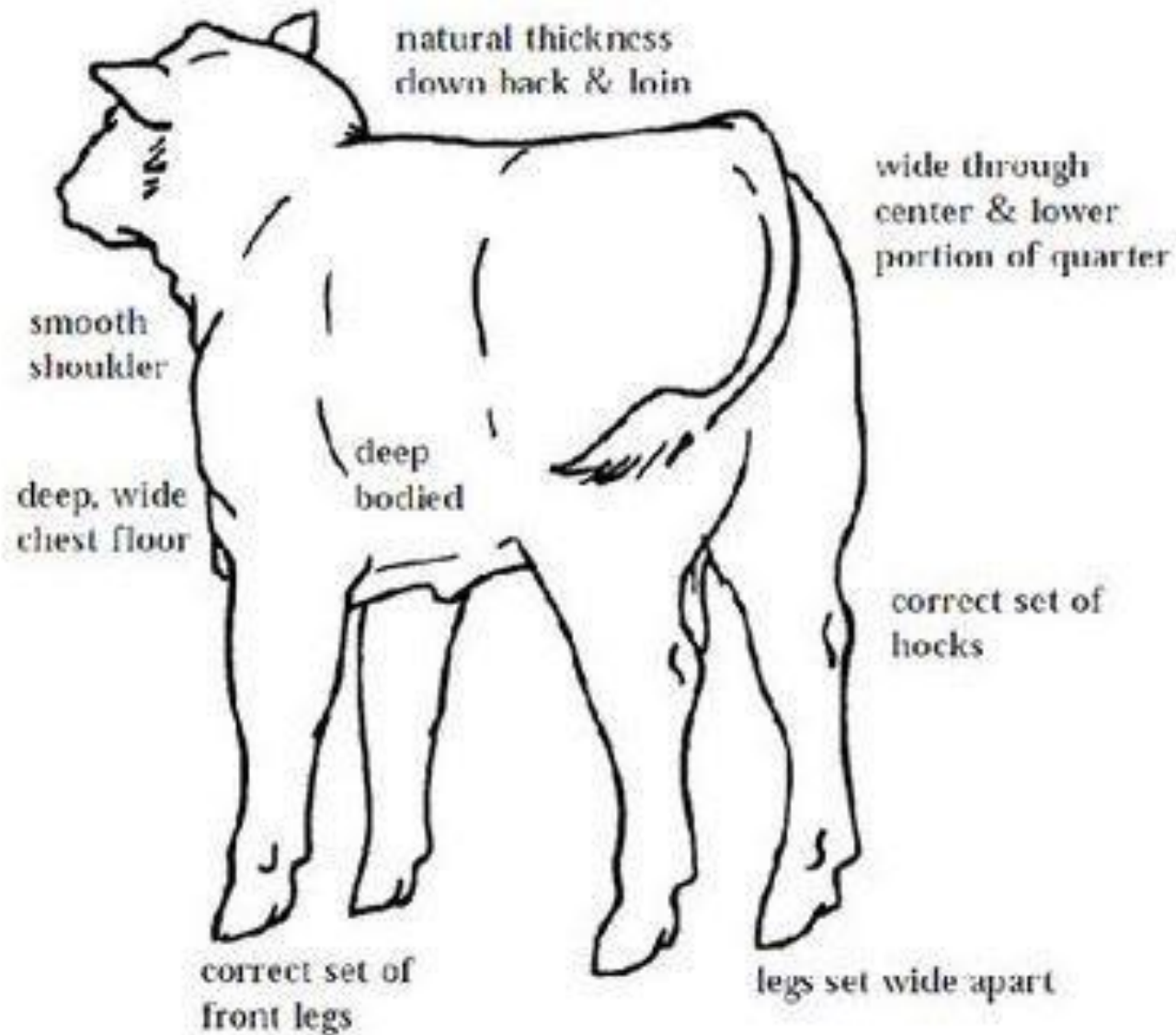
- Pulli tuleb vaadelda küljelt, eest ja tagant
- Tal tuleks lasta kõndida ja uuesti vaadelda küljelt, eest ja tagant, et saada kinnitust veatule esi- ja tagajalgade kujule

Ideaalne pull

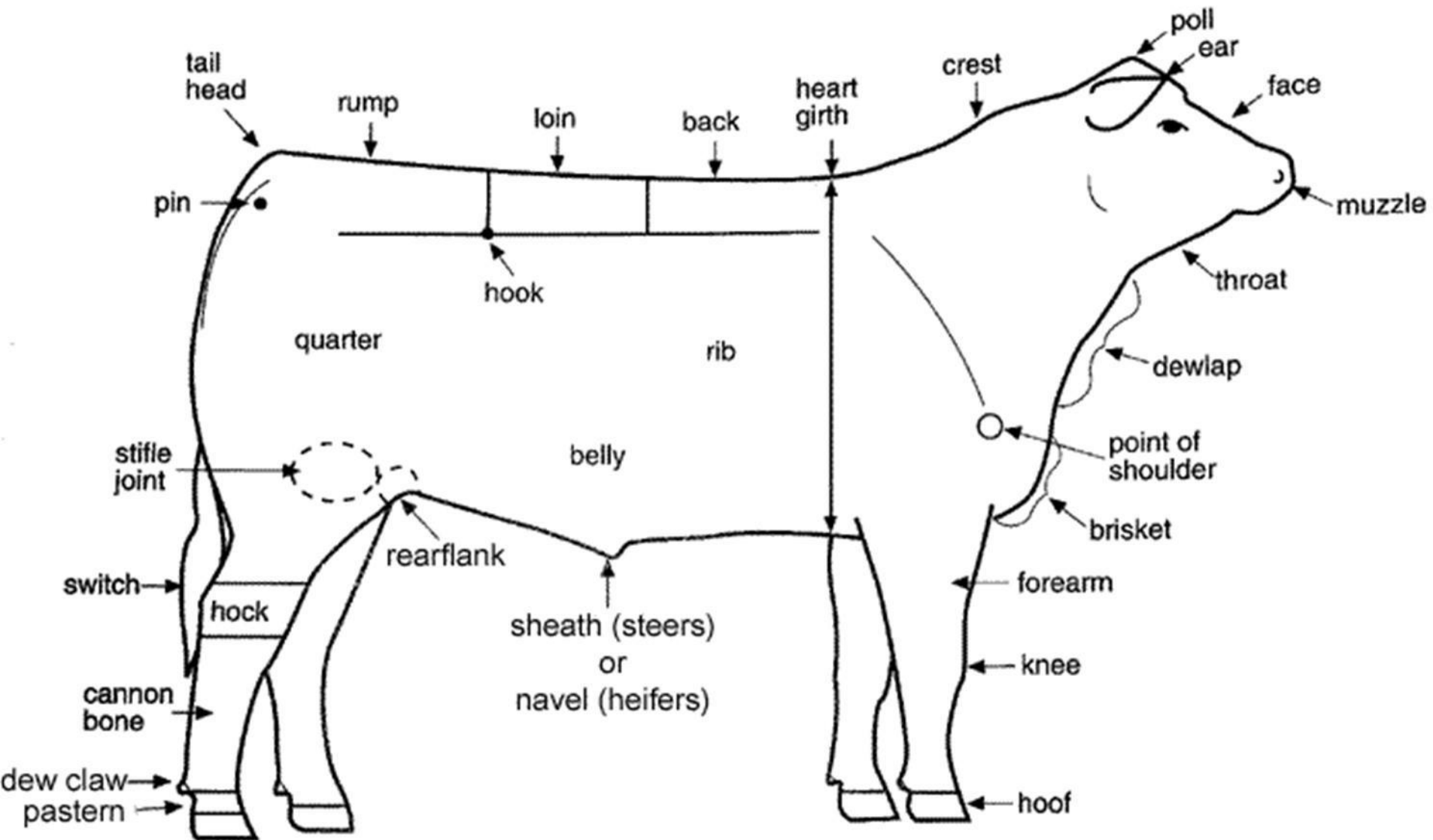
Ideal Bull

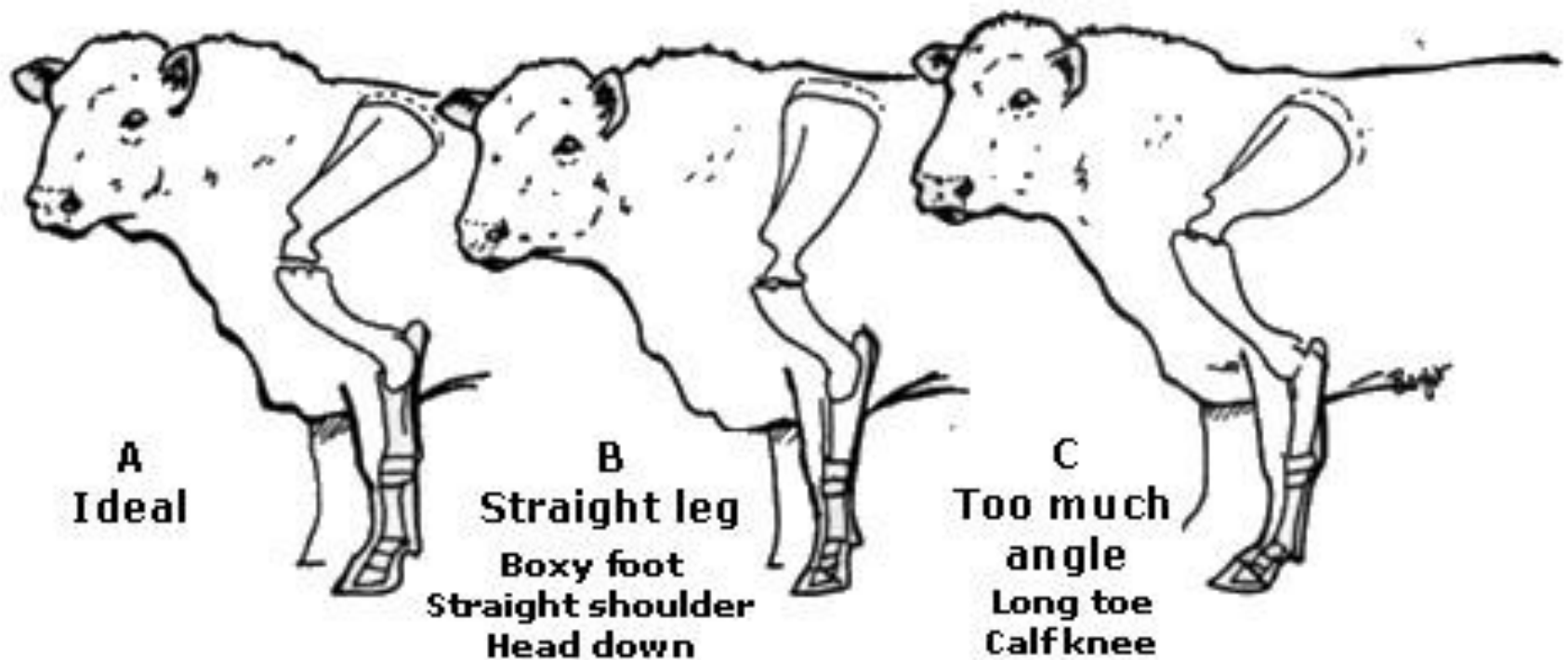
Ideaalne pull

Ideaalne pull

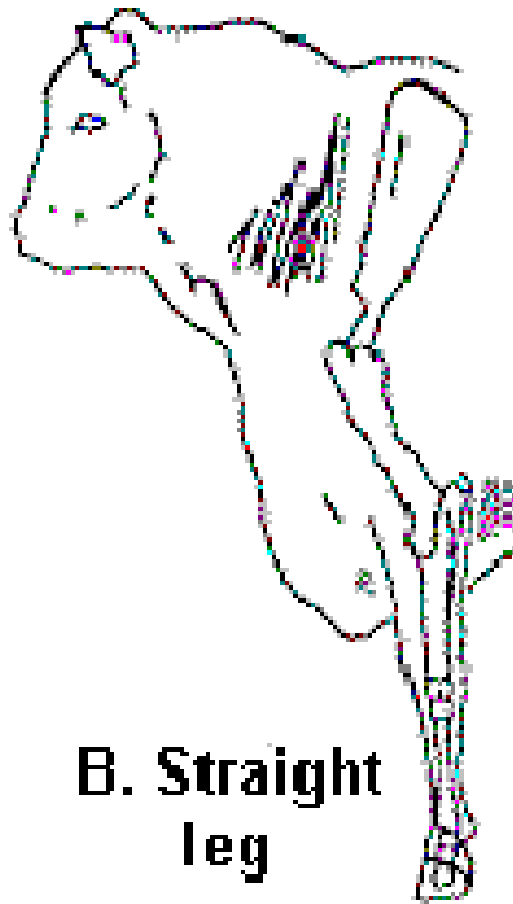
Õige pulli valik

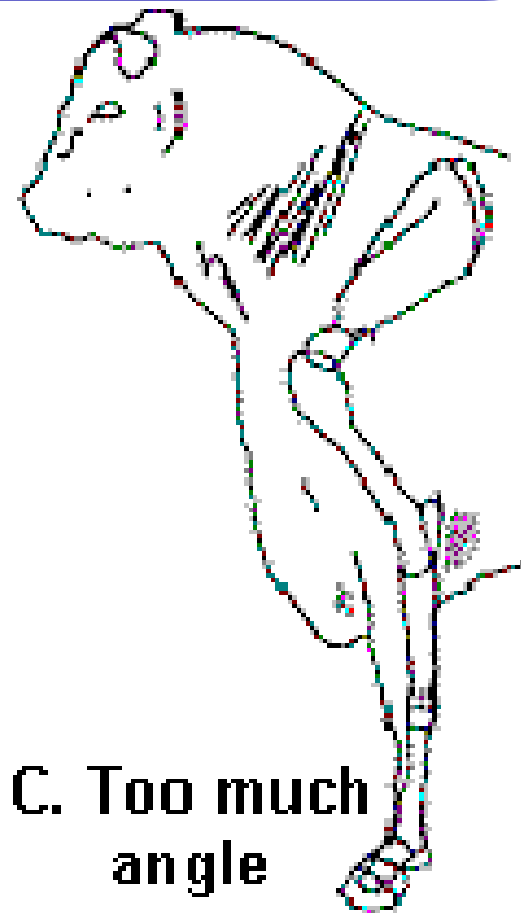
Õige pulli valik

A. Ideal

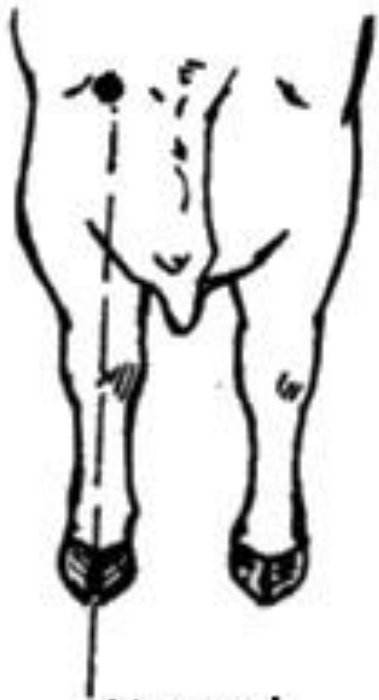

B. Straight leg

C. Too much angle

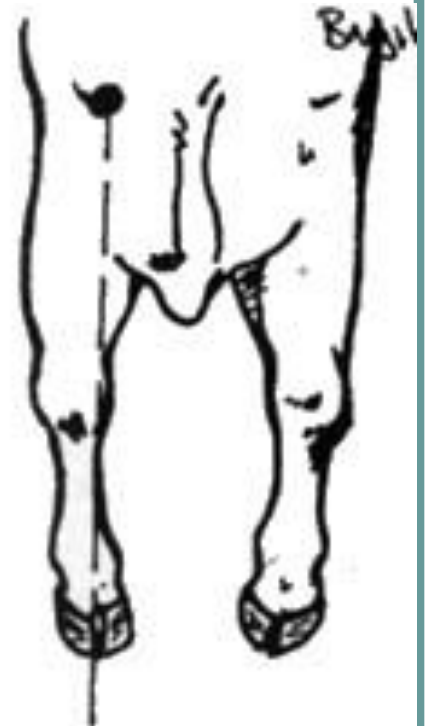
Õige pulli valik

Normal

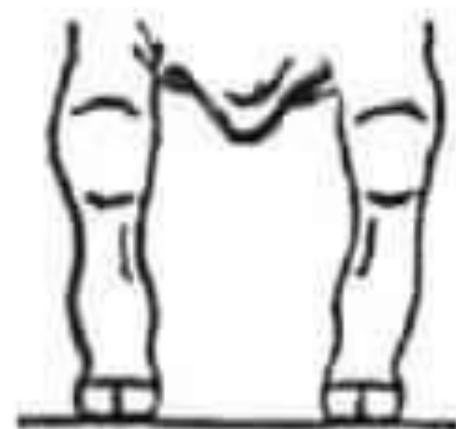

Knock-kneed

Bow-legged

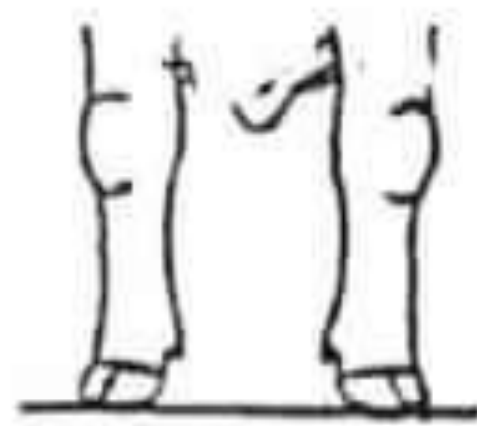
Fig. 3 – Bull Foreleg Placement

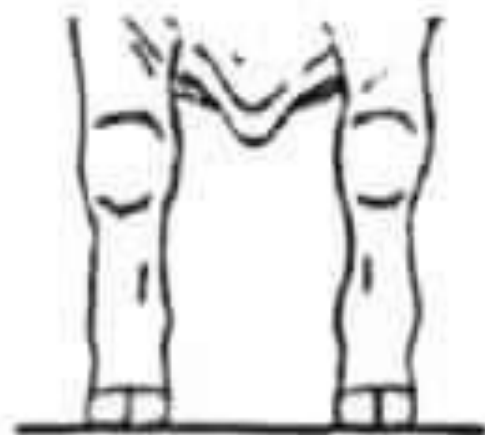
Bowlegged

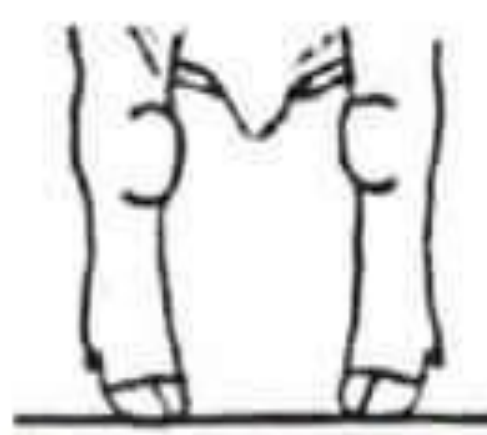
Knocked-kneed

Splayfooted (toed out)

Correct

Pigeon-toed (toed in)

Õige pulli valik

Smooth shoulders

Prominent shoulders

Õige pulli valik

Visuaalne hindamine

- **Õlaosa peab olema sujuvalt vastu rinnakorvi. Suure õlaliigeste vahega ja laia abaluude vahega pullidel sünnivad laiaõlgised järglased, mis võib tekitada poegimisraskusi.**

Õige pulli valik

Correct
Õige
järsk

Too much angle
Liiga madal

Too straight
Liiga

Jalgade hindamise juhend

FOOT SCORE GUIDELINES

Foot angle (5 is ideal)

Claw Set (5 is ideal)

Jalgade hindamise juhend

Foot angle (5 is ideal)

1

Extremely straight pasterns.
Very short toe. Unsound.

2

Straight front and rear pasterns.
Marginally unsound.

3

Moderately straight front
and rear pasterns.

4

Slightly straight front
and rear pasterns.

Claw Set (5 is ideal)

Extremely weak, open,
divergent claw set. Unsound.

1

Open, divergent claw set.
Marginally unsound.

2

Moderately open/divergent
claw set.

3

Slightly open/divergent
claw set.

4

Jalgade hindamise juhend

5

Ideal. Approximately 45-degree angle at pastern joint. Appropriate length of toe and depth of heel.

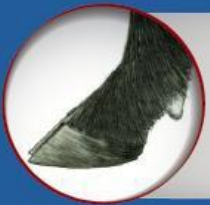
6

Slightly shallow heel and long toe.

7

Moderately shallow heel and long toe. Somewhat weak pasterns.

8

Shallow heel and long toe. Marginally unsound.

9

Extremely shallow heel and long toe. Extremely weak pasterns. Unsound.

Ideal. Symmetrical claws, with appropriate space between claws.

5

Slight tendency for claws to curl. One claw may be slightly larger than the other.

6

Tendency for claws to curl, with one claw larger than the other.

7

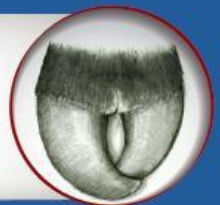
Moderate scissor claw and/or screw claw. Curling of one or both claws. Near crossing of claws. Marginally unsound.

8

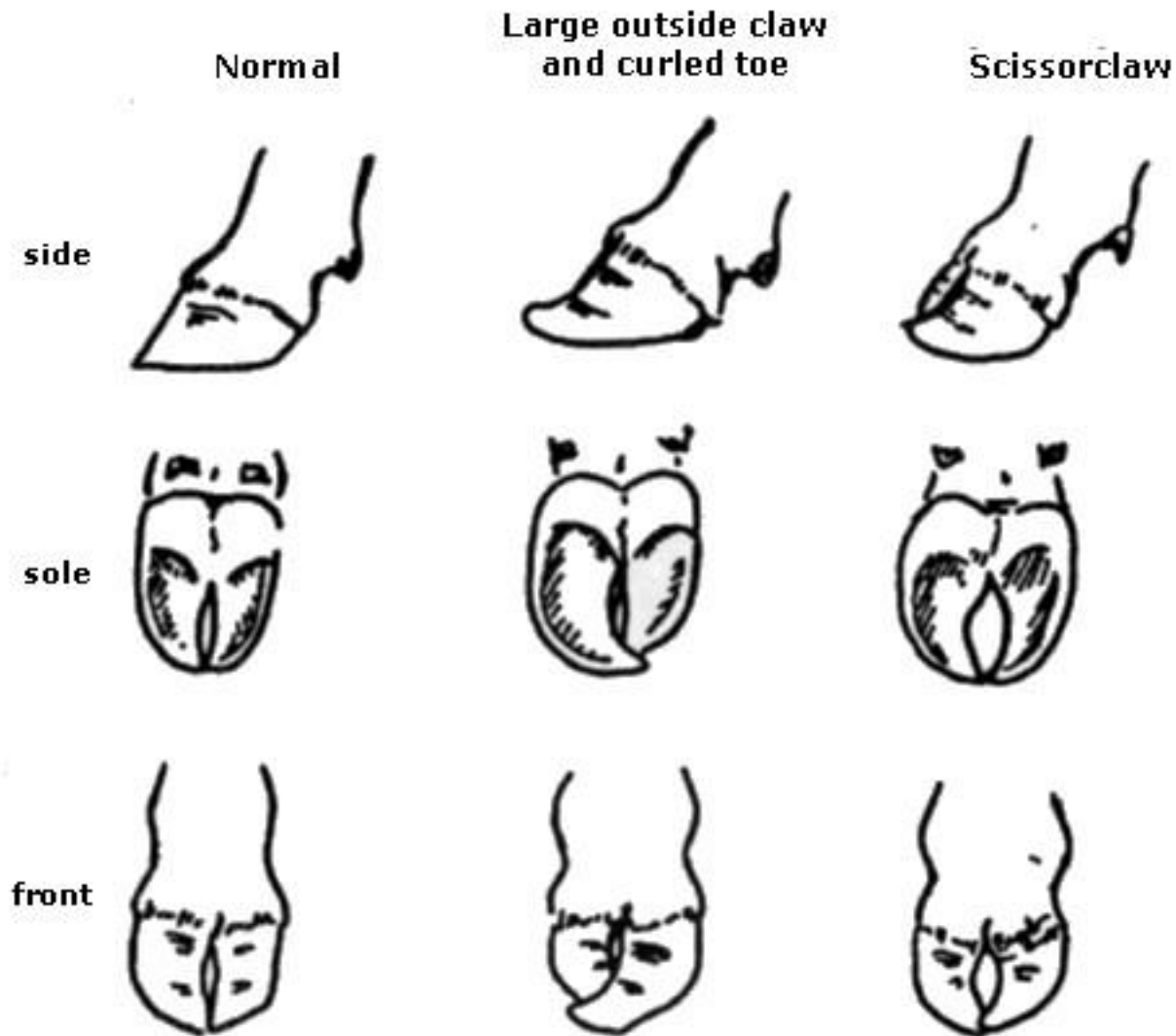

Extreme scissor claw and/or screw claw. Pronounced curling of one or both claws. Crossing of claws. Unsound

9

Sõra kuju ja suurus

Soovimatud jalgade probleemid

Õige pulli valik

Correct
Õige

Too straight
Püstine

Sickle-hocked
Saabel

Correct
Õige

Bow-legged
Vibujalg

Cow-hocked
Harkvarbne

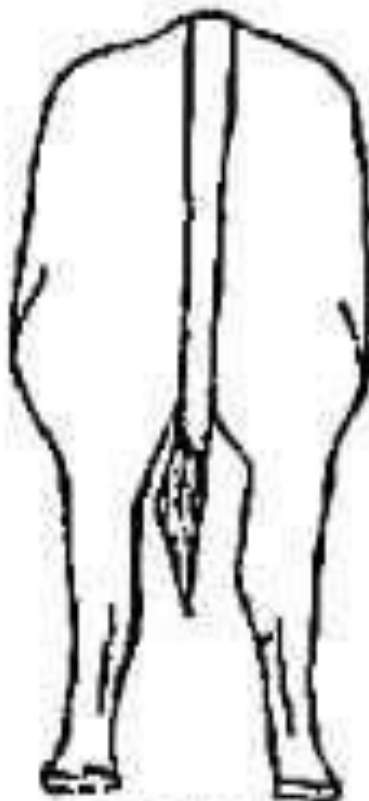
CORRECT STANCE

Õige asend

HOCKS OUT

Saabel

HOCKS IN

ASSOCIATED WITH SICKLE HOCKS

**Kannaliigesed väljapoole
Seotud saabeljalgsusega**

Õige pulli valik

Veatu välimik

Sirged jala

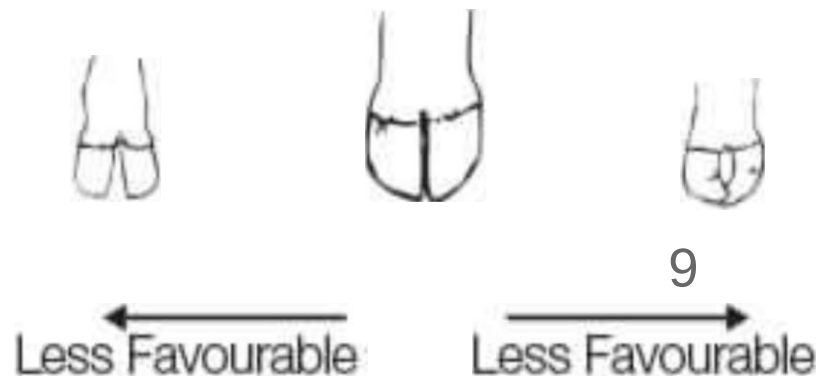
Saabeljalgsus

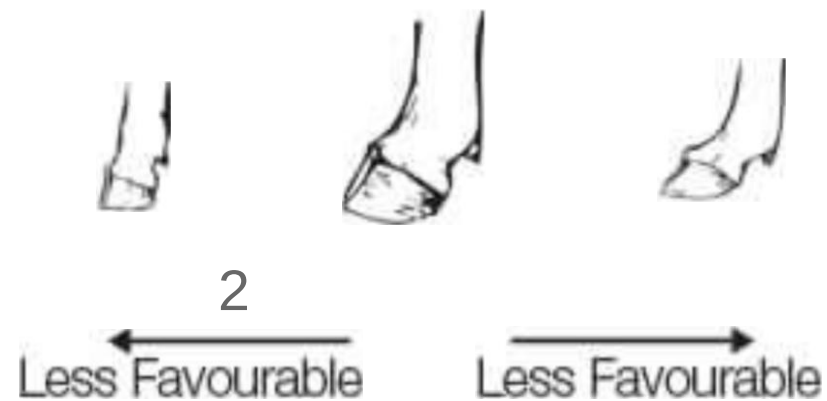
- Paljud sümptomid on vähemalt osaliselt geneetilised. Neid võivad võimendada sellised faktorid nagu: ülesöötmine, mineraalide vaegus ja pehme pinnas. Sõrgade värkimine aitab ajutiselt mõne probleemi peita.

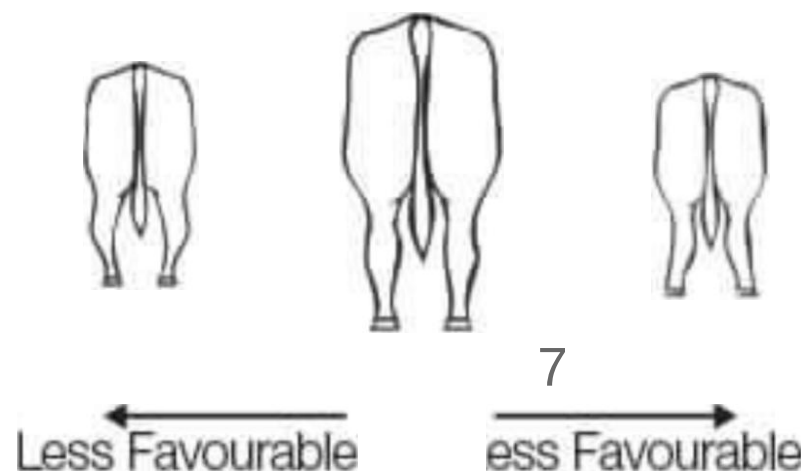
Claw Set

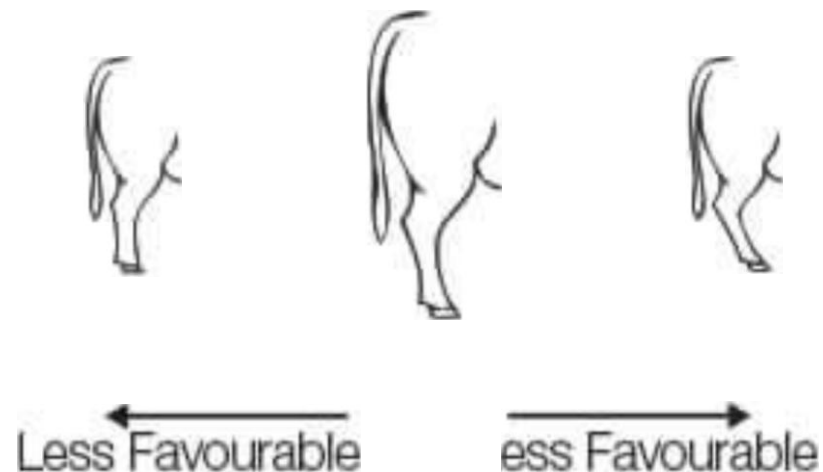
Front and Rear Foot Angle

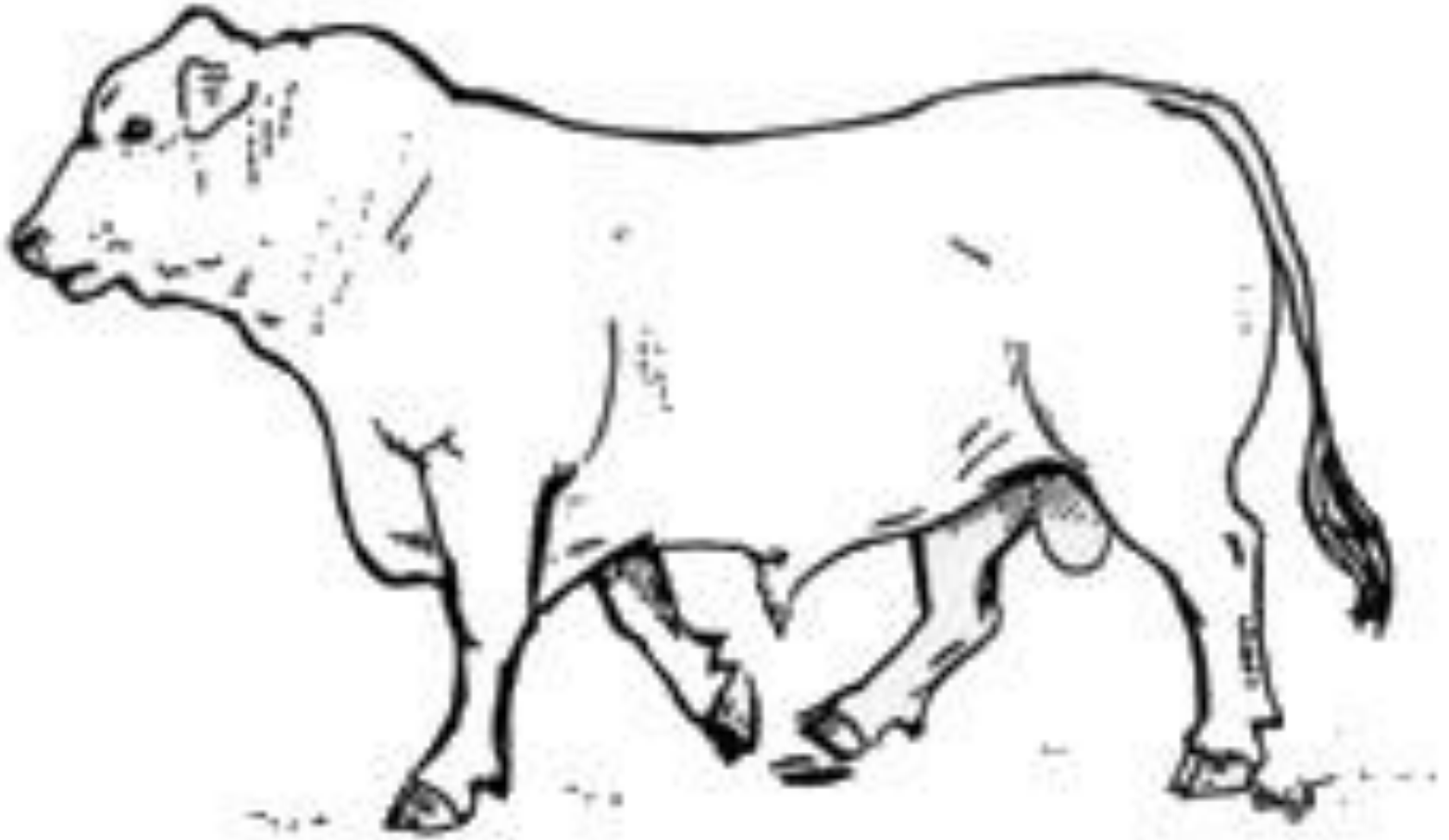
Rear Leg 1st View

Rear Leg Side View

Õige pulli valik

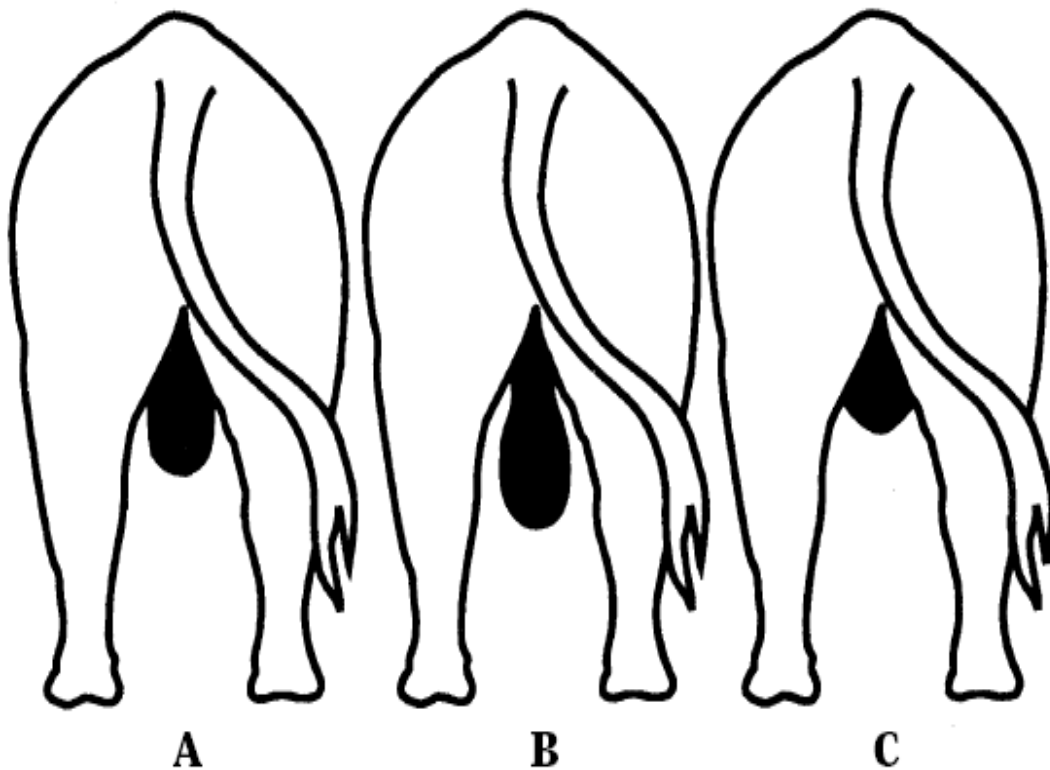
Õige pulli valik

Kõnnak

- Jälgi, et loom liiguks vabalt ja sundimatult astudes tagumise jalaga esijala jälje sisse
- Esijala jäljesse mitte täpne astumine (ette või taha) viitab karkassi ülesehituslikele probleemidele. Samuti ka ebaühtlased sõrajäljed.

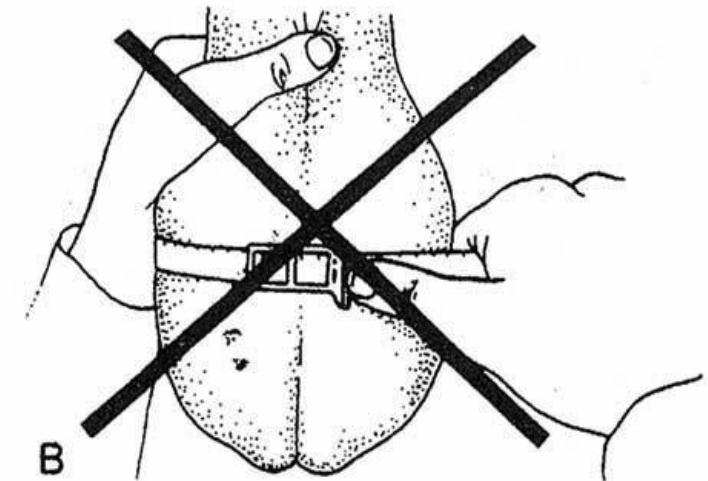
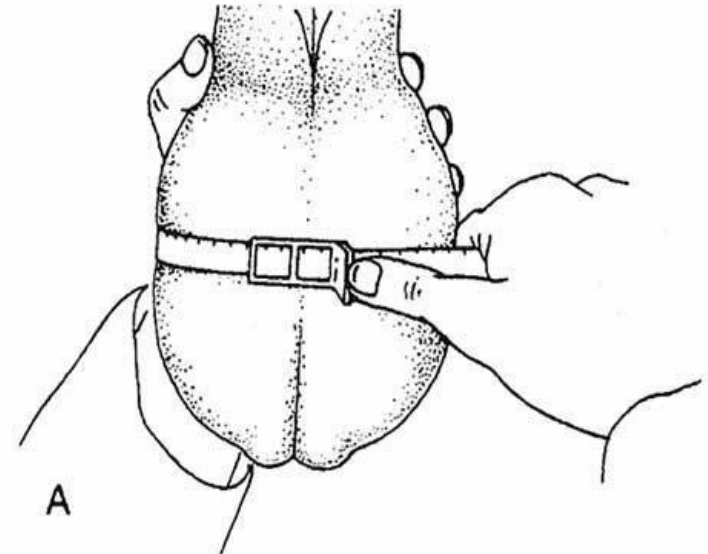
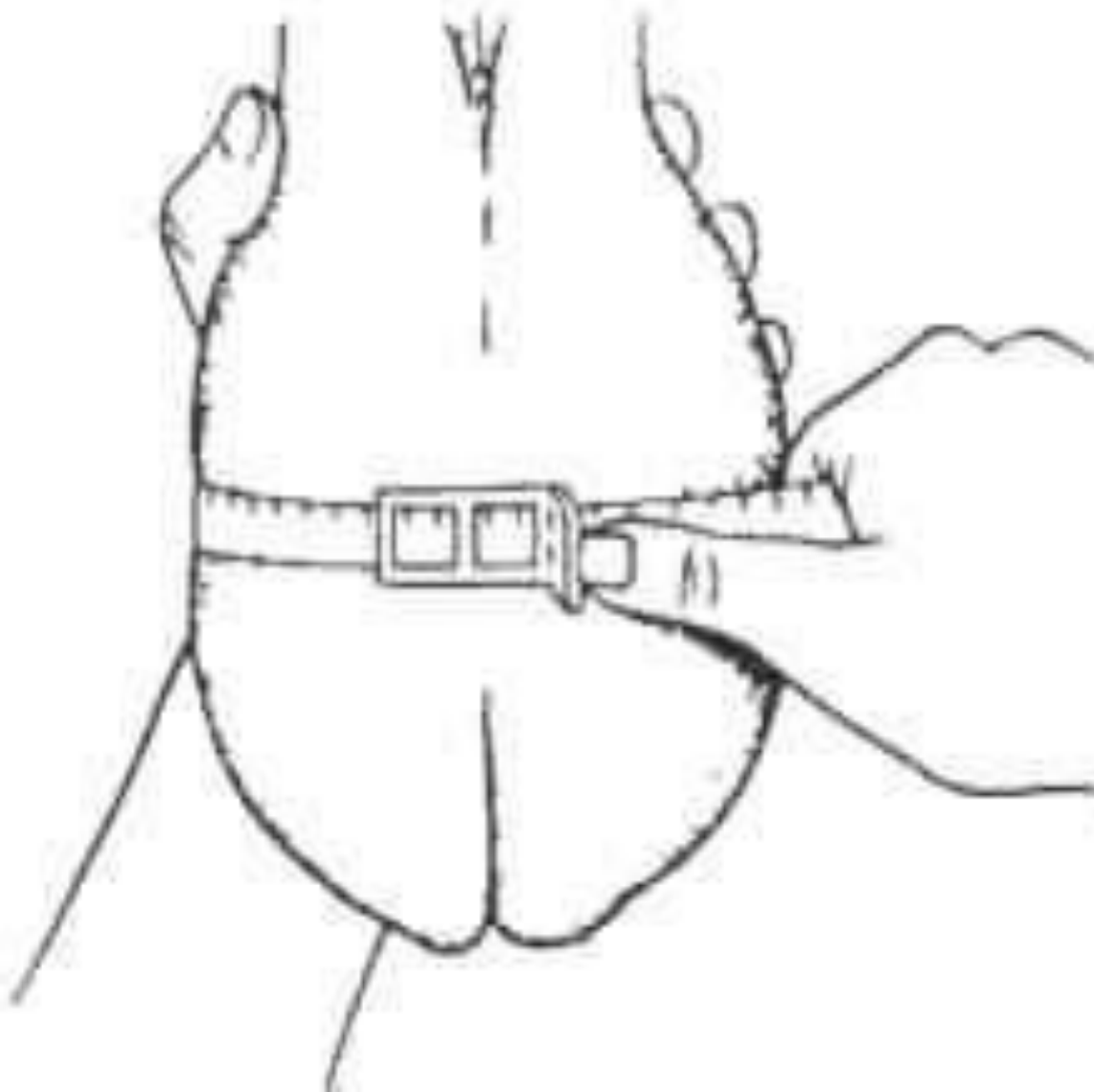
Õige pulli valik

Veatu välimik

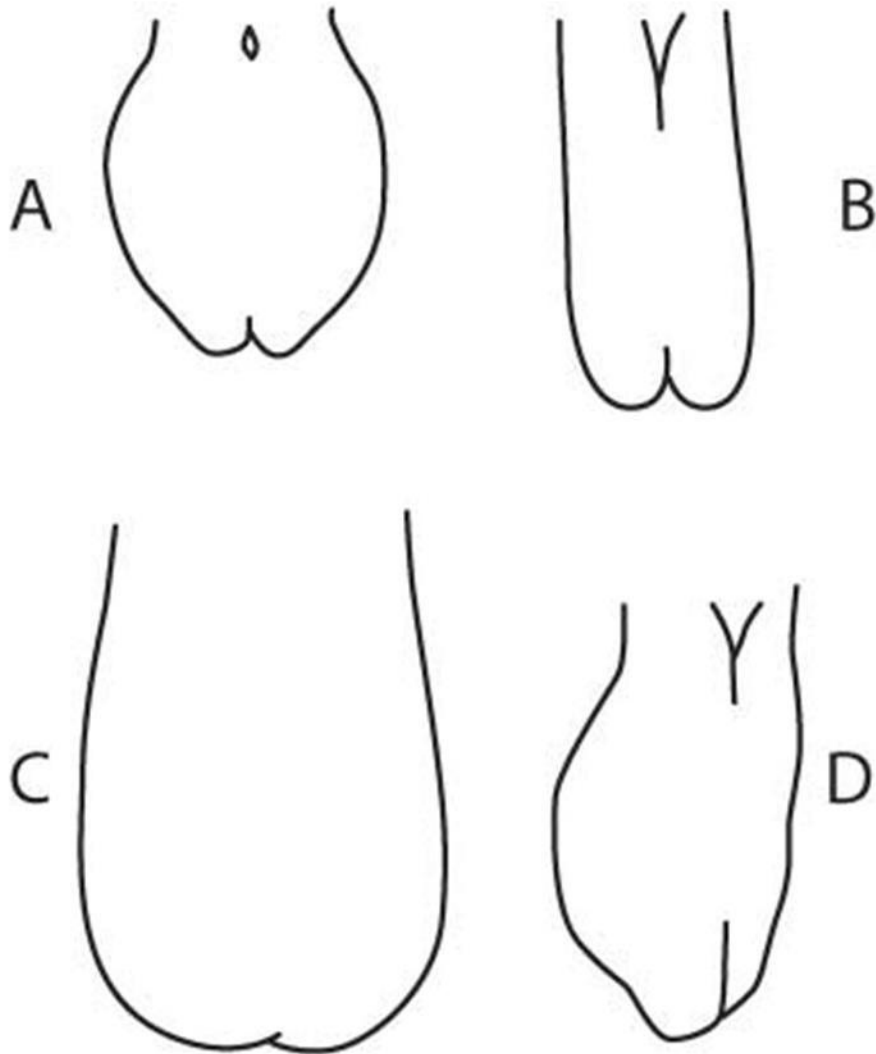

- A - Otseasetusega
- B – Normaalse kujuga
- C – Kiilukujuline
- Vältige liigset rasvumist

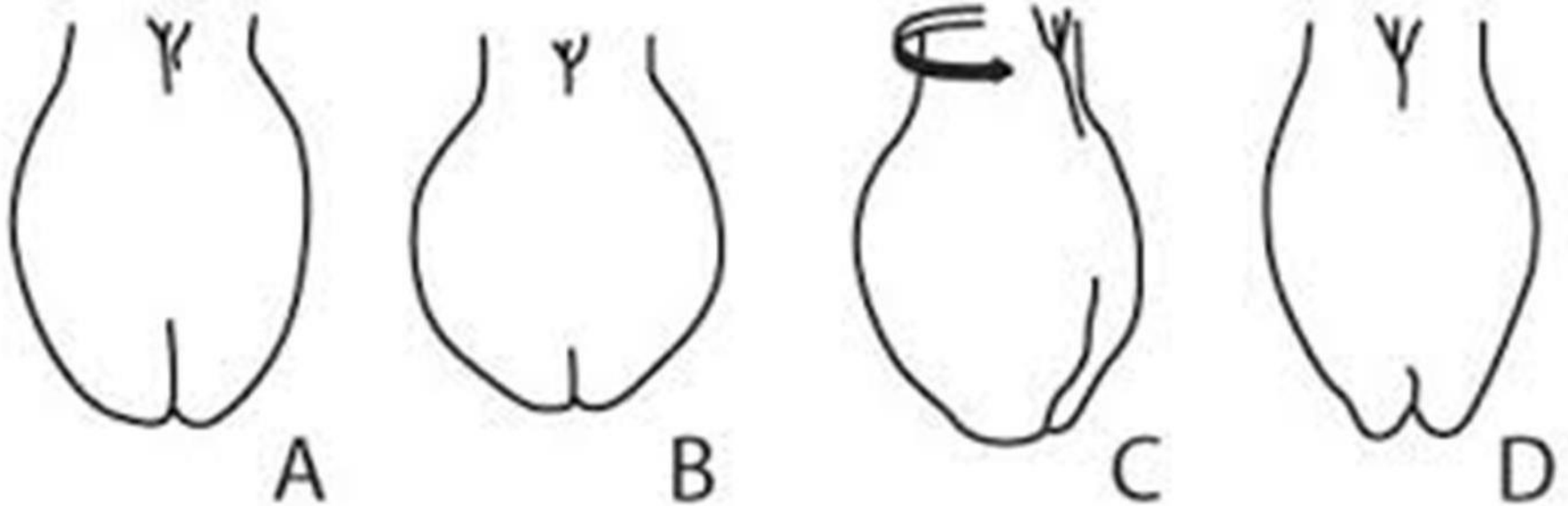
Munandikoti ümbermõõt – sigivus

Munandikoti ümbermõõt – sigivus

Munandikoti ümbermõõt – sigivus

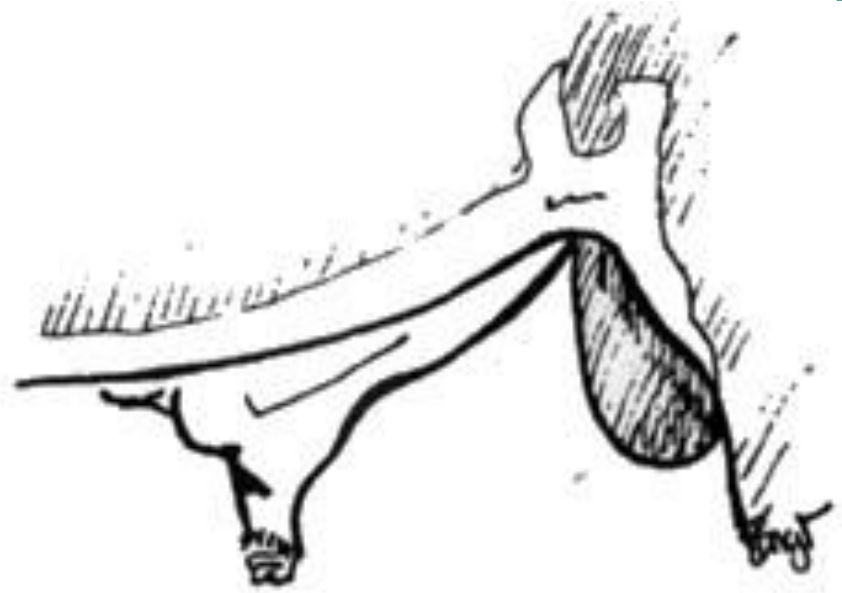
Õige pulli valik

Nabapiirkond

- Nabapiirkond peab olema puhas, vältige rippuvat peenist
- Kontroll litsentseeritud veterinaari poolt

Desirable sheath

Loose, undesirable sheath

Õige pulli valik

Lihastik – sisaldab minimaalselt rasva

- Esijalal - õlavarrel
- Tagajalal - reiel

Browarny Photographic

Browarny Photographics Ltd.

Õige pulli valik

Lihastik

- Tugevama lihastusega loom seisab tagajalad rohkem laiali. (*A convex or bulging hind- quarter muscle (round) is apparent down either side of the flanks when viewed from behind*)

Õige pulli valik

Lihastik

- **Another muscle area sits neatly above the ribs and beside the vertical spinal processes on either side of the backbone. This is known as the eye muscle**
- **As an animal fattens, fat deposits are laid down around this muscle, often giving a false impression of the musculature or muscling of that animal**

Lihastik

Lihastik

Lihastik

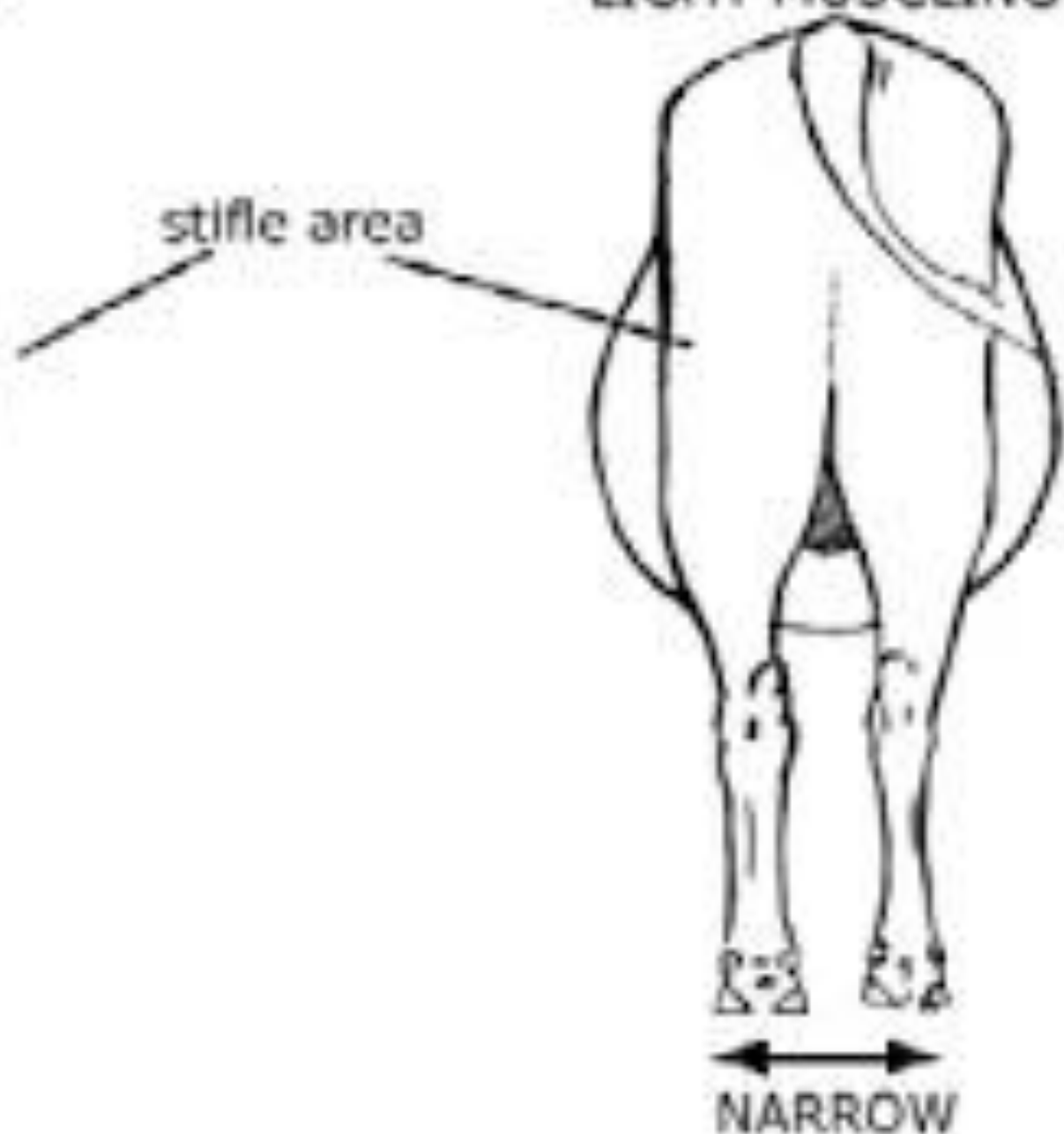

Browarny Photographics Ltd.

HEAVY MUSCLING

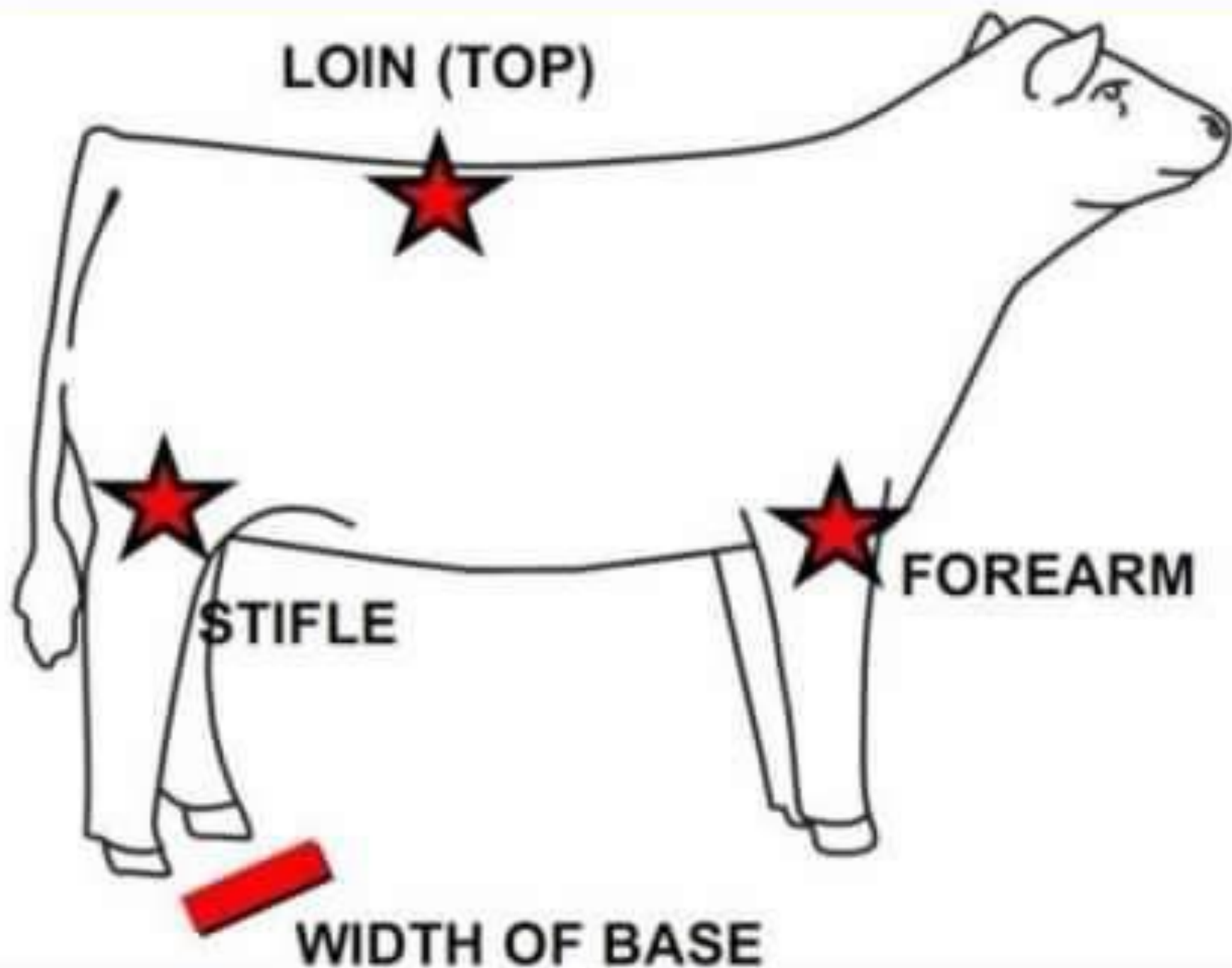

LIGHT MUSCLING

Topeltlihastus

Õige pulli valik

Õige pulli valik

Kokkuvõte

- Süsteemne – välimiku hindamine
- Individuaalne jõudluse informatsioon
- Geneetiline informatsioon/EPDs
- Valiku töövahendid – nt. ultraheli
- *Bull management considerations*
- *Breeding Soundness Examination*
– *vaccination protocol*

Õige pulli valik

Kokkuvõte

- Tervet mõistust
- Ideaalilähedasi pulle on raske leida
- Väldi valikut üksiktunnuse põhjal
- Väldi äärmusi
- Eelista – järelandmisi või kompromisse
- Füüsiline võimekus – paaritamise jälgimine

10-astmeline lähenemine

- 1. Määra kindlaks eesmärgid.
- 2. Hinda karja tugevused ja nõrkused.
- 3. Kehtesta valiku prioriteetidid.
- 4. Kasuta valiku töövahendeid.
- 5. Sea endale eesmärgid.
- 6. Leia allikas.
- 7. Tee kodutööd – dispositsiooni, veatuid jalgu, nuumaomadusi jne hinda visuaalselt.
- 8. Pühenda piisavalt aega detailsele hindamisele.
- 9. Tee hea investeering.
- 10. Pea Uut Pulli nagu kord ja kohus.

*Suzanne
Blake*